

BABITS LEVELE APÁMHOZ

Apám hagyatékában több Kosztolányi- és Babits-frászt találtam. Kosztolányi, aki egyébként rokonunk is volt, nemcsak hogy elhelyezte apám első munkáit a budapesti Élet című folyóiratban, de megismertette őt Babits Mihállyal is. Így került vele levelezőviszonyba, sőt később Babits több művét is közölte mint a Kalangya szerkesztője.

Apám lelki beállítottsága és nézetei révén sokban hasonlított **A szegény kisgyermek panaszainak költőjéhez**. Mindketten csökönyösek voltak, ragaszkodtak nézeteikhez, küzdöttek a nyelvi tisztaságért, nem szívesen mozdultak ki otthonról, ugyanolyan tisztelettel beszéltek a mosónővel, mint a miniszterrel, a tízévessele, mint a hatvanévessele. Gyakran jártak orvoshoz, mert félték a betegségektől. Borúlátásuk igencsak áthatotta írásaikat. Úgy vélték, hogy nehéz arról írni, amiről az ember sokat tud. Talán ezért nem írták meg tervezett életrajzukat. Minden levélre azonnal válaszoltak, mert ebben is a megbecsülés jelét látták. Leveleiket írójuk nevének betűrendjében és az érkezés sorrendjében rakták el. A tapintatlanságot mindketten elfélték. Nem akartak megöregedni. Meg akartak halni, de szándékuk nem volt komoly. Nem is lehetett, mert valójában nagyon szerették az életet. Inkább csak játszottak a halállal, a halál gondolatával. Ezért is szerepel az munkáikban oly gyakran. »És egyre-egyre közelebb megyek feléd, halál, / s már ki sem ejtem nevedet« — idézte apám számtalanszor Kosztolányit, ő maga meg **A halottak látogatása**, **A halál kiskocsi** és annyi más írásában idézte meg a Nagy Kaszást. Nagyon találóan állapította meg tehát Bori Imre róla **Az élet költője** című búcsúztatójában: »A halál Szirmai Károly egész életművének állandó kísérője volt: a fiatalkori írások éppen úgy róla szóltak, mint azok, amelyek a közelmúltban keletkeztek. (...) Egyet azonban máris tudunk: ez a halállal való írói megszállottság valójában több és nagyobb volt, mint ahogy az egyes írásokból kitetszhetett, s ma már az is bizonyos, hogy Szirmai Károly nem a halál költője volt, ahogy ő egykoron Kosztolányit látta, hanem az életé, amelyben bennfoglaltatik az elmúlásnak, a meghalásnak az igazsága is. Szirmai Károly látomásai tehát az életéi voltak, még ha alapvető kategóriáinak látezatra semmi közük az élet hétköznapi fogalmaihoz.«

Kosztolányi műveit talán senki sem szerette annyira, mint apám. Többször írt róluk. Legutóbb **A halál költője** címen. Ez az írása külön füzetként is megjelent.

Levelezett is vele. A leveleket nemegyszer én vittem el hozzá. Sőt Babitshoz, Kodolányihoz, Ignotushoz és más ismert íróhoz, költőhöz is elküldött, amikor Pestre mentem. Ily módon sok kiváló személyt

ismertem meg fiatalkoromban, mégpedig nemcsak Jugoszláviában és Magyarországon, hanem — később — más országokban is. Természetesen nemcsak apámon keresztül ismertem meg jeles embereket, hanem tudományos munkásságom révén is. Ezek a találkozások mély hatást tettek rám és kedvezően befolyásolták nézeteim és életem alakulását.

Kosztolányi betegsége alatt és halála után Babits több írást bocsátott apám rendelkezésére készülő Kosztolányi-tanulmányához. Ezek közül különösen az alábbi tartom érdekesnek, mert ebben baráti kapcsolatakat és költészetének alakulását is leírja. Az elrakás sorrendjéből ítélve, Babits valószínűleg 1936 augusztusában küldte apámnak egy dátum nélküli levél kíséretében »sok szeretettel«. Az írógéppel írt írást betűhíven közöljük.

EMLÉK RÉGI LEVELEKRŐL

Első irodalmi barátom Kosztolányi Dezső volt.

Nagyon fiatalok voltunk akkor, az egyetemen akadtunk egymásra. Verseket írtunk már mindketten, ámbár igen különböző stílusban és iránnyal. Én akkor az »intim« költészetet űztem, a mindennapok legközönségesebb jelenségeiből (parkodtam nem-sejtett szépségeket kiszűrni, s boldog voltam ha versbe vehettem a kisöcsém rendetlen asztalfiókját, a pesti házak Ilchthofjait, vagy a szekszárdi szálló hegymesterének fokosát.

Kosztolányi egészen más témákba volt szerelmes. Őt a csillagok érdekelték, lázadó latrok, magányos csucok és démoni végtelenségek. Baráti körben avval csufoltuk hogy semmimsem imponál neki ha nem legalább kétezzer méter magas, és hó nem borítja. Nem sejtettük még hogy épen ő fogja megírni a legintimebb magyar verseskönyvek egyikét: a **Szegény Klegyernek Panaszait**.

Hosszu vitákban tisztáztuk költői elveinket. Angol és francia költők példáit idéztük s versengve fordítottuk. Közben szinte természet-szerűleg lettünk egymás verseinek első olvasói és kritikusai. Mindez oly életszükségletté vált hogy nem tudtunk lemondani róla akkor sem, mikor távol voltunk egymástól. Pedig eleget voltunk távol. Én valóságos »mezei had« voltam azidőtájt az egyetemen; időm nagyrészt Szekszárdon töltöttem, anyám házában vagy az szállóhegy tetején, francia dekadensek és latin klasszikusok könyvei közt. Sem újságot, sem folyóiratot nem olvastam, s a világ aktuális folyásáról jóformán csak Kosztolányi leveleiből kaptam hírt, melyek hetenként többször is rámköszöntöttek, s terjedelmükre nézve fölvehették a versenyt a világirodalom régi híres episztoláival. (Én magam hasonló terjedelemben küldtem a választ Budapestre, vagy Szabadkára, ahova Kosztolányi is időnként hazahúzódott.)

Ki se mondhatom, milyen izgalommal vártam ezeket a leveleket. Ha kétek, számoltam a napokat és lestem a postást. Ha a nagy, kövér, írásoktól dagadt boríték megérkezett, boldog fontoskodással vonultam rácsosablaku diákszobámba. A leveleket hosszú kutyanyelvekre írtuk, mint igazi befentes irodalmárok; nyolc-tíz ilyen kutyanyelvből is állott

egy levél, nem is említve a verses és ujságokból kivágott mellékleteket. Összes műveinket elküldtük egymásnak. A levelek kizárólag irodalmi kérdésekről szóltak, s többek közt a megkapott kéziratok részletes kritikáit tartalmazták.

Kazinczy óta nem volt ilyen irodalmi levelezés Magyarországon. Közöltük egymással poétai terveinket, s szigorú ítéletet mondtunk olvasmányainkról és az irodalom aktuális jelenségeiről. Főlényesen sujtottunk le elevenekre és holtakra. Olykor egy-egy könyvet is hozzácsomagoltunk a levélhez, amelyről egymás véleményét akartuk tudni, vagy lefordítottunk egymás számára egy-egy idegen verset amit valahol olvastunk. Kölcsönösen csodáltuk egymást, s mindent makacsul az irodalmi örökkévalóság szempontjából néztünk.

Mi lett ezekkel a levelekkel? A Kosztolányi-félék ma is megvannak birtokomban, de egykicsit különös formában fogja átvenni őket az irodalomtörténet. Egy ifjonti utazásomból hazatérve ugyanis furcsa meglepetés várt, amint szekszárdi írásaimat vizsgáltam. A kisöcsém távollétében megtalálta az asztalomon heverő kutyanyelveket, s megtetszett neki a felöltő hosszukás forma. Játékból és gyermekes gondolattal egymáshoz ragasztotta a teleirt széles papírszalagokat, és pedig a keskeny végüknél fogva, úgyhogy egymást folytatták s nyújtották mértéktelen hosszúsággá, mint valami végszámra menő övpántlika. Ezt a pántlikát aztán összegöngyölte, mint a táviratozásnál használatos papírszalagot szokás, vagy a vlaszovászón centimétert. Ha végig kigöngyölném és kiteriteném, sok-sok méternyi jönne ki belőle, nem férne a szobába, sem a lakásba, elnyúlna, mint egy hosszú fehér utca, melyen a betűk processziója menetel...

A Kosztolányi Dezső szavai vonulnak ezen a játékos utcán, tiszta és büszke jövődjük felé. Ahogy velük megyek, újraolvasva a régi leveleket, szemközt, a menet előtt szinte látni vélem a diadalkaput.

Babits Mihály